

DERLEME MAKALE / REVIEW ARTICLE

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1694908

TÜRKİYE ve DÜNYA'DA SAĞLIK TURİZMİNİN GELİŞİMİ: SOSYAL
BİLİMLER BAĞLAMINDA BİR DERLEME

Dr. Öğr. Üyesi Abdülbeşir CEYLAN*

* Yüksek İhtisas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü.

e-posta: a.besirceylan@gmail.com

ORCID 0000-0002-5416-1497

ÖZ

Sağlık turizmi, bireylerin tedavi, korunma ve iyileşme amacıyla sınır ötesine seyahat etmelerini içeren ve küreselleşme ile gelişen ulaşım olanaklarının etkisiyle hızla büyüyen bir sektördür. Artan sağlık maliyetleri, kaliteli sağlık hizmetlerine erişim talebinin artması, sağlık turizmini küresel çapta önemli bir ekonomik faaliyet haline getirmiştir. Bu süreç, özellikle gelişmekte olan ülkeler için önemli ekonomik fırsatlar sunarken, aynı zamanda kültürel etkileşimleri ve uluslararası sağlık ağlarını güçlendiren bir platform yaratmaktadır. Türkiye, coğrafi konumu, nitelikli sağlık personeli, uygun tedavi maliyetleri ve devlet destekli teşviklerle sağlık turizminde lider ülkelerden biri haline gelmiştir. Son yıllarda yapılan yatırımlar ve gelişen altyapı ile Türkiye, medikal turizm, termal turizm ve ileri teknoloji gerektiren tedavilerde cazip bir merkez olmuştur. Ancak sektörün sürdürülebilir bir şekilde büyümesi için kalite standartlarının uluslararası düzeyde artırılması, altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve stratejik pazarlama yaklaşımlarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu derleme, sağlık turizminin gelişimini sosyal bilimler perspektifinden ele alarak, sektördeki mevcut durumun yanı sıra gelişim alanlarını, ekonomik ve toplumsal etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık turizmi, medikal turizm, alternatif turizm, termal turizm, sosyal, ekonomik.**Jel Kodları:** L26, O18, R11, B21.DEVELOPMENT OF HEALTH TOURISM IN TURKEY AND THE WORLD: A
COMPILATION IN THE CONTEXT OF SOCIAL SCIENCES

ABSTRACT

Health tourism is a rapidly growing sector, where individuals travel across borders for treatment, prevention, and recovery, significantly influenced by globalization and the development of transportation opportunities. Rising healthcare costs and the increasing demand for access to high-quality healthcare services have made health tourism an important economic activity globally. This process presents significant economic opportunities, particularly for developing countries, while also creating a platform that strengthens cultural interactions and international health networks. Turkey has emerged as one of the leading countries in health tourism due to its geographic location, qualified healthcare professionals, affordable treatment costs, and government-supported incentives. In recent years, investments and improving infrastructure have positioned Turkey as an attractive center for medical tourism, thermal tourism, and treatments requiring advanced technology. However, for the sector to grow sustainably, it is crucial to improve international quality standards, address infrastructure deficiencies, and strengthen strategic marketing approaches. This review aims to examine the development of health tourism from a social sciences perspective, analyzing both the current status of the sector and its areas for development, along with its economic and societal impacts.

Keywords: Health, tourism, medical tourism, alternative tourism, thermal tourism, social, economic.**Jel Codes:** L26, O18, R11, B21.**Geliş Tarihi/Received:** 01.02.2025**Kabul Tarihi/Accepted:** 03.06.2025**Yayın Tarihi/Printed Date:** 30.06.2025**Kaynak Gösterme:** Ceylan, A. (2025). "Türkiye ve Dünya'da Sağlık Turizminin Gelişimi: Sosyal Bilimler Bağlamında Bir Derleme". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(13) 314-326.

GİRİŞ

Sağlık, insanlığın varoluşuna dair en önemli ihtiyaçlardan biri olmuştur. İlk çağlardan antik uygarlıklara, orta çağlardan modern dünyaya kadar, insanlar her zaman sağlıklı kalmak veya sağlıklarını yeniden kazanmak için bir çaba içinde olmuşlardır. Bu arayışlar sonucunda sağlık turizmi kavramı da doğmuş ve zamanla gelişerek tanınır hale gelmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020; Kuşat & Esen, 2022). Sağlık turizmi, tedavi, korunma, iyileşme ve sağlığın geliştirilmesi amacıyla bir kişinin ikamet ettiği ülke dışına seyahat etmesini ifade etmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte, insanlar daha fazla seyahat edebilmekte ve dünya çapında paylaşılan bilgiler kişilerin hareketliliğini artırmaktadır. Bu durum, sağlık hizmetlerinin kaliteli, hızlı ve uygun fiyatlarla sunulduğu ülkelerde sağlık turizmine olan ilgiyi artırmıştır. Sağlık turizminin bu şekilde yaygınlaşması, ülkelerin hem sağlık sektörüne hem de genel ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020; Kuşat & Esen, 2022; Sözeri, 2020).

Son on yıl içinde sağlık hizmeti almak amacıyla diğer ülkelere seyahat eden kişilerin sayısı artmıştır. Bu artışın etkisiyle, özellikle 2010 sonrasında sağlık turizmi sektörünün finansal büyüklüğü yaklaşık 60 milyar dolara ulaşmış ve sağlık turizmi, tüm ülkeler için cazip bir gelir kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır (Yılmaz, Sariaydın & Sönal, 2020). Giderek artan sağlık maliyetleri, küreselleşme ve gelişen ulaşım imkânları ile birlikte sağlık turizmi, sadece sağlık hizmetlerine ulaşımında kolaylık değil, aynı zamanda ekonomik büyüme ve kalkınma açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Dünya genelinde hızla büyüyen bu sektör, özellikle gelişmekte olan ülkeler için ekonomik bir büyüme kaynağı olma potansiyeline sahiptir (Kılınç, 2017). ABD, Hindistan, Almanya, Güney Afrika Tayland, Brezilya, Meksika ve Singapur gibi ülkeler dünyada sağlık turizminde öncü olan ülkelerdir. Global Healthcare Resources (GHR) 2016 yılında yapmış olduğu bir araştırmada, sağlık turizmi için en çok tercih edilen ilk yedi ülkeyi ABD, Almanya, Türkiye, Hindistan, İngiltere, Tayland ve Birleşik Arap Emirlikleri olarak belirlemiştir (Crooks vd., 2017).

Sağlık turizmi, dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de gelişmekte olan bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla Avrupa ve Asya kıtaları arasında yer almakta olup, nitelikli sağlık personeli potansiyeline sahiptir. Bu sebeplerle Türkiye, sağlık turizmi alanında önemli bir konuma sahiptir. Ayrıca, Türkiye'de sağlık turizmini destekleyen politika ve teşvikler bulunmaktadır. Tedavi fiyatlarının uygunluğu, küreselleşme ve ulaşım fiyatlarının makul seviyede olması, sağlık turizminin artan hacminin sebeplerindendir (Büyüksirt, 2023). Türkiye, sağlık turizmi faaliyetleri açısından ziyaretçilerin talep gösterdiği bir destinasyon haline gelmiştir. Bu başarı, ülkenin stratejik konumu, tarihi zenginlikleri, kültürel değerleri ve sağlık sektöründeki deneyimiyle sağlanan yüksek kaliteli hizmetlerden kaynaklanmaktadır (Kantar & Işık, 2014). Ancak, bu potansiyelin gerçekleştirilmesi için sektördeki altyapı eksikliklerinin giderilmesi, kalite standartlarının yükseltilmesi ve uluslararası pazarlama stratejilerinin güçlendirilmesi gerekmektedir (Sözeri, 2020; Uysal & Şahin, 2018).

Bu çalışma, sağlık turizmi alanında güncel, bütüncül ve akademik temelli bir bakış açısı sunarak mevcut literatürdeki dağınıklığı toparlamayı ve özellikle Türkiye bağlamında güncel verilerle desteklenmiş bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Literatürde sağlık turizminin ekonomik katkıları ve genel çerçevesi ele alınmış olsa da, sektörel çeşitlilik, küresel gelişmelerin etkisi ve Türkiye özelindeki konjonktürel durumun bir arada değerlendirildiği güncel derlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yönüyle çalışma, hem akademik literatüre katkı sunmayı hem de sağlık turizmiyle ilgilenen araştırmacı ve öğrenciler için temel bir referans kaynağı oluşturmayı hedeflemektedir.

1. Sağlık Turizmi Tanım ve Önemi

Sağlık turizmi, bireylerin tedavi, estetik cerrahi, rehabilitasyon veya fiziksel iyilik hali amacıyla yaptığı uluslararası seyahatleri kapsayan bir sektördür (Özkan, 2019). Hedef kitlesi, sağlığı bozulmuş olanlar ile sağlığını korumaya duyarlı kişilerdir. Sağlık turizmine katılan turistler, sadece sağlık sorunları yaşayan bireyler değildir; aynı zamanda sağlıklarını korumak ve geliştirmek isteyen, kür uygulamalarından sonra tatil yapmak ve rekreasyonel faaliyetlerden faydalanmak isteyen kişilerdir (Tütüncü, Kiremitçi & Çalışkan, 2011). Bireyleri sağlık turizmi

yapmaya iten başlıca sebepler arasında, kendi ülkelerindeki sağlık hizmetlerinin yetersizliği, diğer ülkelerdeki daha kaliteli ve uygun fiyatlı hizmetler ile sağlık hizmetine kolay erişim ve tatil yapma isteği yer almaktadır (Çakır, 2018; Kaymaz, 2018). ABD, Hindistan, Almanya, Güney Afrika Tayland, Brezilya, Meksika ve Singapur gibi ülkeler Dünya'da sağlık turizminde öncü olan ülkelerdir. Global Healthcare Resources (GHR) 2016 yılında yapmış olduğu bir araştırmada, sağlık turizmi için en çok tercih edilen ilk yedi ülkeyi ABD, Almanya, Türkiye, Hindistan, İngiltere, Tayland ve Birleşik Arap Emirlikleri olarak belirlemiştir (Crooks, 2017).

Sağlık turizminin temelinde, yaşadıkları bölgede tedavi imkânı bulamayan bireylerin iyileşme arayışları yatmaktadır (Gümüş & Polat, 2012). Tedavi, estetik cerrahi, yaşlı bakımı ve diş sağlığı gibi geniş bir alanı kapsayan bu turizm türü, bireylerin en az 24 saat süren sağlık odaklı seyahatlerini içermektedir (Kantar & Işık, 2014; Carrera & Bridges, 2006; Cohen, 2008). Sağlık turizmi aynı zamanda sağlık kuruluşlarının gelişimine katkı sağlayan çok bileşenli bir hizmet alanıdır (Şengül & Bulut, 2019; Poongodi, 2020). Bu turizm türü, hastalık tedavisi, koruyucu sağlık hizmetleri ve rehabilitasyon gibi birçok alanı içerir ve tıbbi tedavi dışında tatil ve dinlenme amaçlı seyahatleri de kapsamaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020; Tontuş, 2016). Küreselleşme ve gelişen sağlık hizmetleriyle birlikte, sağlık turizmi giderek daha fazla önem kazanmış hem sağlık hizmetlerinin kalitesini artırma hem de ekonomik getirileri güçlendirme adına ülkeler arasında rekabet ortamı oluşturmıştır (Gümüş & Polat, 2012). Sağlık turizmi, ülkelerin ekonomik paylarını artırmak amacıyla yöneldikleri bir turizm türü olup, tedavi hizmet kalitesini artırma, stres ve çevresel faktörler gibi nedenlerle giderek önem kazanmaktadır (Özkan, 2019). Sağlık turizmi, genel olarak bireylerin hastalıklarının tedavisi, sağlığın korunması, rehabilitasyon ya da estetik uygulamalar gibi çeşitli sağlık hizmetlerinden faydalanmak amacıyla ulusal sınırlar dışına yaptıkları seyahatler olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de bu alanda iki önemli kamu kurumu tarafından yapılan tanımlar bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı, sağlık turizmini hastalık tedavisi, koruyucu sağlık hizmetleri ve rehabilitasyon amacıyla yapılan uluslararası seyahatler olarak tanımlarken (Tontuş, 2016), Kültür ve Turizm Bakanlığı bu kavramı tedavi, fiziksel iyilik hali ve estetik cerrahi gibi amaçlarla yapılan seyahatler olarak açıklamaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020). Bu tanımlar, sağlık turizminin yalnızca hastalık temelli bir hizmet olmadığını, aynı zamanda bireyin genel sağlık durumunu iyileştirmeye yönelik geniş bir kapsama sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Sağlık turizmi; termal turizm, SPA-Wellness turizmi, yaşlı ve engelli turizmi gibi alt dallarıyla hem hizmet çeşitliliği hem de hedef kitle bakımından geniş bir yelpazeye sahiptir. Ekonomik değeri yüksek olan bu sektör, ülkeler arasında stratejik bir rekabet alanı oluşturmuş ve birçok ülkenin sağlık ve turizm politikalarının kesişim noktasına yerleşmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, sağlık turizmini tedavi, fiziksel iyilik hali ve estetik cerrahi gibi amaçlarla yapılan seyahatler olarak tanımlamaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020). Sağlık turizmi, termal, SPA-Wellness, yaşlı ve engelli turizmi gibi alt dallara ayrılır ve uluslararası düzeyde önemli bir potansiyele sahiptir. Ekonomik getirisi yüksek olan bu sektör, ülkeler arasında rekabet unsuru haline gelmiştir. Sağlık Bakanlığı ise sağlık turizmini, hastalık tedavisi, koruyucu sağlık hizmetleri ve rehabilitasyon amacıyla yapılan uluslararası seyahatler olarak tanımlamaktadır (Tontuş, 2016).

Türkiye, kaliteli sağlık hizmeti sunma potansiyeli ve coğrafi avantajlarıyla sağlık turizmi açısından önemli bir destinasyon olma yolunda hızla ilerlemektedir. Ayrıca, sağlık turizmi sektörü, yalnızca tedavi amaçlı seyahatlerle sınırlı kalmayıp, bireylerin sağlıklı yaşam tarzlarını benimsemeleri ve farklı kültürleri deneyimlemeleri açısından da fırsatlar sunmaktadır (Tütüncü vd., 2011). Bu çok disiplinli sektör, hem sağlık altyapısının gelişmesine katkı sağlamakta hem de uluslararası iş birliği ve kültürel etkileşimi artırmaktadır (Poongodi, 2020).

2. Sağlık Turizminin Tarihi

Sağlık turizminin kökenleri çok eski dönemlere, İlk Çağ medeniyetlerine kadar uzanmaktadır. Bu dönemlerde sağlık, dini ve doğa temelli bir anlayışla ele alınmış; insanlar şifayı doğada aramıştır. Sümerler, en eski sağlık tesislerini inşa eden uygarlıklardan biri olarak öne çıkarken, Eski Çin medeniyetinde Shennung'un sıcak suyun iyileştirici gücüne dair vurguları dikkat çeker. Hint Uygarlığı ise sosyal sınıf ayrımı gözetmeksizin bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanabildiği bir sistem geliştirmiştir. Eski Yunan dünyasında ise sağlık turizmi daha sistematik bir yapıya

kavuşmuştur. Tıp tanrısı Asklepios adına kurulan Asklepionlar, hem dini hem de tıbbi merkezler olarak hizmet vermiştir. Bu merkezlere gelen hastalar önce arınma törenlerinden geçirilir, tapınağın iç bölümünde yer alan kutsal yatakhane (abaton) dinlenirlerdi. Hastalar burada, oruç ve arınma sonrası koyun postları üzerinde uykuya yatırılır, uyandıklarında gördükleri rüyaları tapınak rahiplerine anlatırlardı. Rahipler bu rüyaları yorumlayarak tedavi önerisinde bulunurdu. Tedaviler, telkin ve inanç temelli olarak şekillenirdi. Bu yönüyle Asklepionlar, dönemin ruhani tedavi merkezleri olmanın ötesinde sağlık turizmi açısından da bir çekim merkeziydi. Eski Yunanlıların bu yapılarıyla sağlık turizmi ağının temellerini atan ilk medeniyet olduğu kabul edilmektedir (Özkan, 2019).

Roma Dönemi'nde sağlık anlayışı daha seküler bir yapıya bürünmüş; termal hamamlar, hem tedavi hem de sosyal etkileşim merkezleri olarak kullanılmıştır. Bu dönemde şehirlerde gelişmiş su yolları ve kaplıca sistemleri oluşturularak insanların sağlık amacıyla seyahat etmeleri teşvik edilmiştir. Orta Çağ'da, Avrupa'da dini baskılar ve salgın hastalıklar nedeniyle sağlık turizmi sekteye uğrarken, İslam dünyası sağlık alanında ilerlemeye devam etmiştir. Özellikle Endülüs Emevi Devleti, kurduğu gelişmiş hastaneler ve bilimsel yaklaşımlarla sağlık alanında öncü olmuş, bu merkezlere farklı bölgelerden hastalar gelmiştir. Aynı zamanda Asya'da, Çin ve Hindistan gibi bölgeler geleneksel tıbbın etkisiyle sağlık amaçlı seyahatlerin sürdürüldüğü önemli merkezler olmaya devam etmiştir (Aksu & Bayar, 2019).

Rönesans Dönemi, bilimsel düşüncenin yaygınlaşmasıyla birlikte sağlık arayışlarının yeniden önem kazandığı bir süreçtir. Termal ve mineralli suların tedavi edici özelliklerine olan inanç artmış; Avrupa'da birçok kaplıca şehri ortaya çıkmıştır (Zengingönül vd., 2012). Rönesans Sonrası Dönemde, 18. yüzyılda Amerika, deniz suyu tedavileriyle dikkat çekmiş, Avrupa'da ise özellikle tüberküloz gibi hastalıkların tedavisi amacıyla kaplıcalara seyahatler artarak devam etmiştir. 20. yüzyıl ve sonrası, uluslararası ulaşımın gelişmesi, küreselleşme ve sağlık sigortası sistemlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte sağlık turizmi ivme kazanmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren Hindistan, hem düşük maliyetli sağlık hizmetleri hem de kültürel çekiciliğiyle öne çıkmıştır. 21. yüzyılda ise teknoloji, dijital sağlık uygulamaları ve rekabetçi fiyatlandırmalar sayesinde sağlık turizmi küresel bir sektör haline gelmiştir (Buzcu & Birdir, 2019).

3. Sağlık Turizmi Çeşitleri

Sağlık turizmi, Sağlık Bakanlığı Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı tarafından üç ana kategoriye ayrılmaktadır:

1. Medikal (Tıbbi) Turizm,
2. Termal Turizm,
3. Yaşlı ve Engelli Turizmi.

Bu çalışmada ise, literatürde yer alan farklı sınıflandırmalar dikkate alınarak sağlık turizmi beş alt başlıkta incelenmiştir (Çakır, 2018; Kaymaz, 2018; Tarıncı, 2019):

- Medikal (Tıbbi) Turizm
- Yaşlı ve Engelli Bakımı Turizmi
- Kaplıca (Termal) Turizmi
- SPA ve Wellness Turizmi

Medikal turizm, sağlık hizmetlerine erişim, tedavi maliyetlerini düşürme ve gelişmiş tıbbi olanaklardan yararlanma amacıyla bireylerin yurtdışına seyahat ettiği bir sektördür (Tarıncı, 2019). Medikal turizm kapsamında turistler en fazla dental tedavi, göz cerrahisi, estetik cerrahi, infertilite tedavisi, organ nakli, kalp ve ortopedik cerrahi, kök hücre tedavisi, saç ekimi, kanser tedavisi ve check-up hizmetlerinden yararlanmaktadır; ayrıca iyileşme sürecinde konaklama ve transfer gibi ek hizmetler de sağlanmaktadır (Lunt vd., 2011; Gönül, 2019; Karababa, 2017; Kılavuz, 2018; Yeşil, 2018). Medikal turizmi geliştiren etmenler arasında fiyat ve döviz kuru farklılıkları, sağlık harcamalarındaki artış, sağlık politikaları, dil ve iletişim, teknolojik gelişme, akreditasyon, paket sunumlar, bireylerin sağlıklarına daha fazla özen göstermesi, tedavi çeşitliliği, yaşlı nüfusun artması, turizm ve sigorta sektörü yer alırken; kısıtlayan faktörler ise

altyapı sorunları, sigorta sınırlamaları, rekabet, yasal düzenlemeler, tıbbi müdahale kalitesi, vize engelleri ve coğrafi bariyerlerdir (Aksu & Bayar, 2019; Akbolat & Deniz, 2017). Kendi ülkelerindeki sağlık altyapısının yetersizliği veya yüksek maliyetler nedeniyle, özellikle uygun fiyatlı ve kaliteli hizmet sunan ülkeler tercih edilmektedir. Örneğin, Kuzey Amerika'da bir kalp ameliyatı 123.000 dolar iken, Hindistan ve Tayland'da sırasıyla 7.000 ve 17.000 dolara yapılmaktadır. Medikal turizmin gelişmesinde sağlık teknolojisinin ilerlemesi, uluslararası standartlar, etkili iletişim ve uygun konaklama imkanları etkili olmuştur. Ayrıca, sağlık sigortalarının iş birlikleri ve hasta memnuniyeti sektörü büyötmektedir (Cohen, 2008).

Termal turizm, sıcak su kaynaklarının sağlık, rehabilitasyon, stres azaltma ve zindelik kazanma amacıyla kullanıldığı bir turizm türüdür (Adveren, 2011). Özellikle deniz kıyısında yer alan termal kaynaklar, turizm çeşitliliği açısından önemli avantajlar sunmakta ve diğer turizm türleriyle entegrasyon açısından üstünlük sağlamaktadır.

Termal turizmin uygulama alanları oldukça geniştir. Bu kapsamda;

- Balneoterapi (mineral içeren termal sularla yapılan banyo terapileri),
- Hidroterapi (su basıncı ve sıcaklığıyla uygulanan tedavi),
- Speleoterapi (mağara ortamlarında yapılan solunum terapileri),
- Üvalizm (içme kürleriyle yapılan tedavi) gibi yöntemler yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bu uygulamalar, kas-iskelet sistemi hastalıklarından, cilt ve solunum yolu rahatsızlıklarına kadar birçok sağlık sorununa destekleyici tedavi sunmaktadır.

Termal turizmin avantajları arasında yıl boyunca sürdürülebilmesi, yüksek doluluk oranları, yerel istihdama katkı sağlaması, ekonomik hareketlilik yaratması ve diğer turizm türleriyle kolayca entegre edilebilmesi yer almaktadır (Özsarı & Karatana, 2013). Türkiye, termal su kaynakları bakımından dünyada yedinci sırada yer almakta olup bu alanda önemli bir potansiyele sahiptir (Deniz, 2016). Ancak, altyapı eksiklikleri, yetersiz tanıtım ve nitelikli personel ihtiyacı, Türkiye'nin uluslararası pazardan hak ettiği payı almasını engellemektedir. Bu nedenle altyapı yatırımları, pazarlama stratejileri ve eğitimli insan gücüne yönelik çalışmalar büyük önem taşımaktadır (Şengül & Bulut, 2019).

Geriatri turizmi, üçüncü yaş turizmi' ve ileri yaş turizmi' olarak isimlendirilen, yaşlı ve engelli turizmi, özel ihtiyaçları olan bireylerin seyahat ve tatil imkanlarından yararlanmasını hedefler. Yaşlı turizmi, yaşlı bireylerin sağlıklarını koruma amacıyla ortaya çıkan hastalıkların önlenmesine yönelik yapılan sağlık hizmeti seyahatleri olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç, sağlık tedavisi ve tanı amacıyla diğer bölgelere veya ülkelere yapılan ziyaretleri kapsamaktadır. Ayrıca, bu tür sağlık turizminin alt başlıkları arasında klinik oteller, gezinti turları, çeşitli terapiler, rekreasyon ve dinlenme alanları, rehabilitasyon hizmetleri, bakım evleri ve tatil köylerindeki bakım ile meşgulliyet terapileri yer almaktadır (Kılıçlar vd., 2017). Yaşlı turizmi bireylerin huzur ve sosyal katılımını artırırken, engelli turizmi ise engelli bireylerin seyahat haklarına dikkat çeker (Dalkıran, 2017). Türkiye, engelli turizmi konusunda farkındalık yaratmak için çalışmalar yapmaktadır. Ülkemizde yaşlı turizmüne yönelik yeni yatırımlar yapılmakta ve bu alanda sağlık turizmimizin büyük potansiyeli olduğu tahmin edilmektedir (Dalkıran, 2017; İçöz, 2009).

SPA ve wellness turizmi, fiziksel ve ruhsal sağlığı destekleyen, doğa ile uyumlu yaşam tarzını teşvik eden bir turizm türüdür. SPA turizmi, suyun rahatlatıcı etkileri ve masaj terapileri gibi uygulamalarla bireylerin yaşam kalitesini artırırken, Wellness turizmi genellikle bireyin fiziksel, duygusal ve ruhsal refahına daha bütünsel odaklandığını kabul etmekte ve tıbbi tedaviyi içermemektedir. Asya'da, Çin'de Ayurveda, geleneksel Çin tıbbı, reiki, meditasyon vb. dahil olmak üzere birçok eski spiritüel gelenek ve şifa uygulaması çok yaygın iken Türkiye'de bu sektördeki kullanıcı sayısı uluslararası düzeydeki kadar yüksek değildir (Sezgin, 2021; Erdoğan & Hiçyorulmaz, 2018). SPA ve wellness turizmi, bireylerin fiziksel, duygusal ve ruhsal sağlıklarını artırmaya yönelik önemli bir sektör olmuştur. Asya'da yaygın olan geleneksel şifa yöntemleri, Türkiye'de potansiyel bulunsa da, uluslararası düzeydeki kullanıcı sayısına ulaşabilmek için daha fazla altyapı yatırımı ve tanıtım gereklidir. Türkiye'nin bu alandaki

büyüme potansiyelini değerlendirebilmesi, geleneksel yöntemlerin modern wellness uygulamalarıyla birleşmesine bağlıdır.

4. Sağlık Turizminin Sosyal ve Ekonomik Boyutları

Sağlık turizmi, dünya ekonomisinde 100 milyar dolarlık bir hacme ulaşarak, küresel çapta büyük bir ilgi odağı haline gelmiştir. Bu sektör yalnızca termal turizm ve spa turizmiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda tıbbi uygulamaları da kapsayarak geniş bir yelpazeye yayılmaktadır (Sezgin, 2021). Bir ekonomideki üretim imkanları eğrisi, kaynaklar ve teknoloji kullanımına göre maksimum mal ve hizmet üretimini gösterirken, üretim ve hizmet artışı ekonomik büyümeyi ifade eder. Sağlık turizminin büyümesi, üretilen sağlık hizmetlerinin çeşitlenmesi ve tedarikçilerin artmasıyla sağlık ekonomisini şekillendirir (Şahin & Şahin, 2018; Muzaffar & Hussain, 2007).

Sağlık turizmi, çok uluslu sağlık işletmeleri aracılığıyla bir ülkenin ekonomisine çeşitli katkılar sağlar. Bu işletmeler, milli gelir ve ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler yaratırken, yerel ekonomiye döviz girdisi sağlar. Ayrıca, sağlık turizmi sektörü, yeni iş fırsatları yaratır, teknoloji ve işletmecilik bilgisi transferi gerçekleştirir ve sermaye eksikliği yaşayan ülkelerde ekonomik kaynakların oluşmasına katkıda bulunur (Avcıl & Uslu, 2022). Sağlık turizmi, Türkiye'nin ekonomisine önemli katkılar sağlayan ve hızla büyüyen bir sektördür. Hem sağlık hem de turizm sektörleri üzerinde güçlü bir etkisi olan sağlık turizmi, çeşitli ekonomik etkileşimler yaratır. Sağlık hizmetlerinin kalitesini artırarak ve sağlık altyapısına yatırım yaparak bu sektörün gelişmesi sağlanabilir. Türkiye, uygun fiyatlar, kaliteli sağlık hizmetleri ve gelişmiş tıbbi altyapısıyla sağlık turizmi alanında büyük bir potansiyele sahiptir (Demirel&Şahin, 2023; Işık vd., 2021). Sağlık turizminin Türkiye ekonomisine katkıları arasında döviz kazancı, istihdam artışı, inşaat sektörüne olan etkiler ve yerel turizmin canlanması gibi unsurlar yer alır. Ayrıca, sağlık turizmi sayesinde gelen yabancı turistlerin harcadığı döviz, ülkenin döviz rezervlerine katkı sağlar. Sağlık turizmi, Türkiye'nin dış ticaret açığını dengelemeye de yardımcı olur ve ithalata bağımlılığı azaltabilir. Türkiye'de sağlık turizminin gelişmesi için iklim, doğa, teknolojik gelişmeler ve uzmanlaşmış iş gücü gibi avantajların yanı sıra, sağlık turizmi işletmelerinin güçlendirilmesi ve koordineli çalışması gerekmektedir. Devletin düzenleyici rolü, hukuki düzenlemeler, altyapı, tanıtım ve kalifiye iş gücünün yetişmesi gibi faktörlerle sağlık turizminin sürdürülebilirliği sağlanabilir (Katırcıoğlu, 2009; Seyidoğlu, 2013). Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyeli henüz tam anlamıyla kullanılmamaktadır. Ancak sağlık tesislerinin kalitesini artırmak ve uluslararası standartlara uygun hale getirmek için çalışmalar devam etmektedir. Özellikle Joint Commission International (JCI) akreditasyonu gibi sertifikaların sayısının artırılması, Türkiye'nin sağlık turizmi sektöründe daha da ilerlemesini sağlayabilir. Yabancı turistlerin Türkiye'yi tercih etmesinde en önemli faktörler arasında fiyat farklılıkları ve uzun bekleme süreleri bulunmaktadır. 2023 yılında Türkiye'ye sağlık turizmi amacıyla gelen hasta sayısı ve gelirden önemli bir artış yaşanmıştır. Türkiye, sağlık turizmi gelirlerini artırarak genel turizm sektörünü canlandırabilir ve bu alanda uluslararası alanda daha fazla tercih edilen bir destinasyon olabilir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023; USHAŞ, 2024).

5. Dünyada Sağlık Turizmi

Sağlık turizmini tercih eden bireylerin başlıca nedenleri ekonomik faktörler, düşük tedavi maliyetleri ve kısa bekleme süreleridir. Gelişen ulaşım ve iletişim teknolojileriyle, insanlar daha düşük maliyetlerle kaliteli tedavi alabilecekleri bölgelere yönelmektedirler. Bu kapsamda, özellikle Güney Asya, Güney Amerika ve Güney Avrupa ülkeleri tercih edilmektedir (Yılmaz, 2023). Sağlık turizminin avantajlarından biri de dört mevsim yapılabilir olmasıdır, bu da sezonluk sınırlamaları ortadan kaldırır (Demir, 2020; Kara, 2022).

Sağlık turizminin tarihsel kökenleri antik Yunan'a kadar uzanır ve zamanla zengin Avrupa halkı tedavi için farklı bölgelere seyahat etmiştir. 21. yüzyılda, gelişmekte olan ülkelerdeki düşük tedavi maliyetleri, gelişmiş teknoloji ve güvenli sağlık altyapısı, bu bölgeleri cazip kılmaktadır. Medya ve internet sayesinde sağlık hizmetlerine erişim kolaylaşmış, Hindistan, Tayland, Malezya ve Türkiye gibi ülkeler sağlık turizmi alanında öne çıkmıştır (Karababa, 2017; Öztürk, 2021; Lee, 2008).

Gelişmekte olan ülkeler için sağlık turizmi, önemli bir ekonomik fırsat sunmaktadır. Türkiye, coğrafi konumu, gelişmiş sağlık altyapısı ve düşük maliyetli tedavi hizmetleriyle sağlık turizmi açısından önemli bir destinasyon olmuştur (Arslaner & Günay, 2017). Dünyada sağlık turizminin en fazla tercih edilen ülkeleri arasında Hindistan, Tayland, Küba, Kolombiya ve Türkiye yer almaktadır. Türkiye'nin sağlık turizmi sektöründeki hedefi, gelir potansiyelini 7 milyar dolardan 10 milyar dolara çıkarmaktır (Sarı, 2023). Sağlık turizmi dünya çapında hızla büyümekte olup, 2025 yılına kadar küresel sağlık turizmi pazarının yıllık %20 büyümesi ve 131,35 milyar dolara ulaşması beklenmektedir (Kuş, 2022).

Sağlık turizminin yoğun olduğu bölgeler Kuzey Amerika, Orta Doğu ve Batı Avrupa'dır. Asya ülkeleri, özellikle Hindistan, Tayland ve Malezya, sağlık turistlerinin tercih ettiği başlıca destinasyonlardır. Her bir ülkede öne çıkan sağlık turizmi alanları ise şu şekildedir: Tayland, kozmetik cerrahisi ve estetik tedavilerle dikkat çekerken, Hindistan geleneksel tedaviler ve nöroloji alanlarında tanınmaktadır. Singapur, biyomedikal şehir olarak öne çıkarken, Türkiye özellikle saç ekimi, yağ aldırma ve kozmetik cerrahi gibi alanlarda popülerdir.

6. Türkiye'de Sağlık Turizmi

Türkiye'deki sağlık turizmi sektörü, son yıllarda hızlı bir gelişim göstermiştir. Ülke, bu alandaki rekabet gücünü artırarak dünya çapında önemli bir sağlık turizmi destinasyonu olmayı başarmıştır. Özellikle son yıllarda sağlık altyapısının iyileştirilmesi, kaliteli sağlık personelinin yetiştirilmesi ve uluslararası akreditasyonların sağlanması, Türkiye'nin global pazarda daha fazla hasta çekmesini sağlamıştır. Bu başarıda, Türkiye'nin coğrafi avantajları, ekonomik maliyetleri ve geniş sağlık hizmetleri yelpazesi önemli rol oynamaktadır (Tontuş, 2016; Doğan & Aslan, 2019). Sağlık turizmi alanındaki en yaygın tercihler arasında medikal turizm yer almaktadır. Türkiye, plastik cerrahi, saç ekimi, göz ameliyatları, tüp bebek tedavileri, kalp cerrahisi, dermatoloji ve diş sağlığı gibi alanlarda başarılı tedavi hizmetleri sunmaktadır. Ayrıca, termal turizm ve SPA & Wellness gibi sağlık alanları da büyük ilgi görmektedir. Termal turizm alanında, Denizli Pamukkale Travertenleri, Kükürtlü Kaplıcası, Tendürek Kaplıcası ve Çankırı Tuz Mağarası gibi bölgeler öne çıkmaktadır (Bayar, 2019; Bulut & Şengül, 2019).

Türkiye, Ortadoğu, Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinden gelen turistler için çekici bir destinasyon haline gelmiştir. Sağlık turizminin gelecekte daha da büyümesi ve Türkiye'nin bu alandaki liderliğini pekiştirmesi beklenmektedir (Şengül & Bulut, 2019). Türkiye'nin 2023 sağlık turizmi vizyonu, 2 milyon hasta sayısına ulaşmayı ve sektörden elde edilen geliri 20 milyar dolara çıkarmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, modern sağlık tesisleri inşa edilmekte ve sağlık hizmetleri daha geniş bir yelpazede sunulmaktadır (USHAŞ, 2024).

Türkiye'de sağlık turizmi özellikle devletin desteğiyle sunulmaktadır. Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi resmi kurumlar ve çeşitli sağlık hizmet sağlayıcıları, Türkiye'de sağlık turizminin önemli paydaşlarıdır. Türkiye, sağlık turizmi alanında birçok teşvik ve destek programı sunmaktadır. Sağlık turizmi sektörü, özellikle devlet tarafından sağlanan vergi indirimleri, yatırım teşvikleri, uluslararası tanıtım faaliyetleri ve sigorta şirketleriyle yapılan iş birlikleri ile desteklenmektedir (İçöz, 2009). Sağlık turizmi, sağlık hizmetleri genel müdürlüğü tarafından düzenlenmektedir ve Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, yurt dışından gelen hastaların kabulü ve gerekli izinlerin verilmesi gibi birçok önemli sorumluluğa sahiptir.

Sağlık turizmi hizmetlerinin sunumunda rol oynayan aracı kuruluşlar arasında danışmanlık firmaları, sigorta şirketleri, tur operatörleri, yardımcı asistan firmaları, sağlık hizmeti sağlayıcı gruplar ve seyahat acenteleri bulunmaktadır. Türkiye'de uluslararası sağlık hizmetlerinin tanıtımını gerçekleştirmek, kamu ve özel sektörün sağlık turizmine yönelik faaliyetlerini desteklemek ve koordine etmek amacıyla kurulan Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi (USHAŞ), Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş olarak önemli bir işlev üstlenmektedir. Bu kuruluş, ayrıca uluslararası sağlık hizmetlerine dair politika ve stratejilerin yanı sıra hizmet sunum standartları ve akreditasyon kriterleri konusunda bakanlığa önerilerde bulunma görevini de yürütmektedir. USHAŞ'ın stratejik hedefleri, Türkiye'nin sağlık turizmini küresel düzeyde tanıtmak, yabancı devlet kurumları ve sigorta şirketleri ile iş birlikleri geliştirmek, sağlık turizmi hizmetlerini dijital platformlarda etkin şekilde sunmak ve sektördeki hizmet standartlarını

regüle etmek üzerine odaklanmaktadır. Ayrıca, geriatrik bakım ve sağlık termal turizmi alanlarında pilot projeler geliştirmeyi amaçlamaktadır (USHAŞ, 2024).

7. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, Türkiye’de sağlık turizminin yeri ve önemi teorik bir yaklaşım çerçevesinde incelenmiştir. Son on yılda sağlık hizmeti almak amacıyla yurt dışına seyahat edenlerin sayısı artmış ve sektörün finansal büyüklüğü yaklaşık 60 milyar dolara ulaşmıştır. Sağlık turizmi; medikal, termal ve üçüncü yaş turizmi gibi alt kategorileri kapsamakta olup, özellikle medikal turizmde hizmet kalitesi, akredite sağlık kuruluşları ve doğal kaynakların etkisi ön plana çıkmaktadır.

Uysal ve Şahin (Uysal & Şahin, 2018), Türkiye’nin sağlık turizmi potansiyelinin yüksek olduğunu, ancak rekabet edebilmek için fiyat avantajı sunan Hindistan ve Tayland gibi ülkelerle stratejik karşılaştırmalar yapılması gerektiğini belirtmiş; ayrıca konaklama ve ulaşım aksaklıklarının giderilmesi, pazarlama faaliyetlerinin artırılması gerektiğini vurgulamıştır. Sözeri ise, sağlık turizminin ülkelere finansal destek sağladığını ifade etmektedir (Sözeri, 2020). Medikal turizmde, tedavi hizmetlerinin kalitesi, akredite sağlık kurumlarının sayısının artması ve özellikle göz, diş, ortopedi ile kardiyoloji alanlarında başarılı hizmetlerin sunulması öne çıkarken, termal turizmde doğal termal su kaynakları, kültürel zenginlikler ve iklim avantajları dikkat çekmektedir. Ayrıca, üçüncü yaş turizmi, yaşlı nüfusun artışı nedeniyle önemli bir büyüme potansiyeli taşımaktadır; fakat bu alanda hizmet kalitesini artıracak yenilikçi yaklaşımlar gerekmektedir (Tengilimoğlu & Kahraman, 2013).

Bibliyometrik analizler, 2009’dan itibaren yayınlanan sağlık turizmi çalışmalarının artış gösterdiğini ve sektöre olan farkındalığın yükseldiğini ortaya koymuştur. Genel olarak, Türkiye’nin sağlık turizmi alanında önemli ilerlemeler kaydettiği, ancak rekabet gücünü artırmak için tanıtım, denetim, pazarlama ve yabancı dil bilen personel sayısının artırılması gibi eksikliklerin giderilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Yılmaz, 2023). Türkiye’de sağlık turizminin gelişimine ilişkin araştırmalar, ülkenin coğrafi konumu, doğal ve kültürel zenginlikleri, termal kaynakları ve uygun maliyet avantajları sayesinde sektörde önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymuştur (Tutar & Kılınç, 2007). Ancak, bu avantajlar tek başına uluslararası rekabette öncü konuma gelmek için yeterli değildir. Sağlık hizmetlerinde kalite standartlarının yükseltilmesi, akredite sağlık kuruluşlarının sayısının artırılması, modern teknolojilere dayalı altyapı yatırımlarının sürekli desteklenmesi ve sağlık personelinin uluslararası standartlarda yetiştirilmesi, Türkiye’nin global sağlık turizmi pazarında daha rekabetçi bir konum elde etmesinde kilit rol oynamaktadır. (Yorulmaz & Söyler, 2020). Ayrıca, yurt dışı pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin güçlendirilmesi, ülkeye gelen yabancı hastaların beklentilerinin karşılanması ve hizmetlerin entegre bir şekilde sunulması, sektöre olan ilginin ve gelir potansiyelinin artmasına katkı sağlayacaktır. Devlet destekli teşviklerin yanı sıra, özel sektör iş birliğiyle stratejik adımların atılması, sağlık turizmi farkındalığının artırılması ve koordineli bir ulusal politika oluşturulması, Türkiye’nin sağlık turizmi alanında hem kaliteyi hem de verimliliği artırarak uluslararası alanda lider konuma yükselmesine olanak tanıyacaktır (Şahin & Şahin, 2018).

Araştırma, Türkiye’de sağlık turizminin gelişimi için birkaç önemli öneri sunmaktadır. İlk olarak, sağlık turizmi sektöründe Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü artırabilmesi için tanıtım, pazarlama ve yabancı dil bilen personel sayısının artırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, sağlık hizmetlerinde kalite standartlarının yükseltilmesi ve akredite sağlık kuruluşlarının sayısının artırılması, sektördeki gelişimi hızlandıracaktır. Modern teknolojiye dayalı altyapı yatırımlarının sürekli desteklenmesi ve sağlık personelinin uluslararası standartlarda eğitilmesi de Türkiye’nin global sağlık turizmi pazarında daha rekabetçi bir konum elde etmesine yardımcı olacaktır. Devlet destekli teşviklerin yanı sıra, özel sektör iş birliğiyle stratejik adımların atılması, sağlık turizmi farkındalığının artırılması ve entegre bir ulusal politika oluşturulması, Türkiye’nin sağlık turizmi alanında hem kaliteyi hem de verimliliği artırarak uluslararası alanda lider konuma yükselmesine olanak tanıyacaktır. Bu bağlamda, sağlık turizmi alanındaki eksikliklerin giderilmesi, Türkiye’nin sektördeki potansiyelini en üst düzeye çıkarmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adveren, S., (2011). İç Anadolu Bölgesi'ndeki Kaplıca ve Termal Tesislerin Türk Sağlık Turizmi İçerisindeki Yeri, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbolat, M., Deniz, N.G., (2017). Türkiye'de Medikal Turizmin Gelişimi ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1123-139.
- Aksu, A., ve Bayar, K., (2019). Development of Health Tourism in Turkey: SWOT Analysis of Antalya Province. *Journal of Tourism Management Research*, 6(2), 134-154.
- Arslaner, E., ve Günay, E., (2017). Alternatif Turizmin Bazı Türleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(4), 422-438.
- Avcıl, B., ve Uslu, B., (2022). Sağlık turizminin ekonomik katkıları ve gelişim fırsatları. *Sağlık Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 8(2), 45-59.
- Bayar, K., (2019). Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizminin Önemi ve Gelişimi: Antalya Yöresi, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, A., ve Şengül, H., (2019). Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizmi. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 45-62.
- Buzcu, Z., ve Birdir, K., (2019). Türkiye'de Medikal Turizm İncelemesi: Özel Hastanelerde Bir Çalışma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 311-317.
- Büyüksirt, M.B., (2023). Türkiye ve Hindistan'ın Sağlık Turizmi Faaliyetlerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Carrera, P., ve Bridges J., (2006). Globalization and Healthcare: Understanding Health and Medical Tourism. *Expert Rev Pharmacoecon Outcomes Res.* 6:447-454.
- Cohen, E., (2008). Medical Tourism in Thailand. *Tourism Manag.* 1(1),24-37.
- Crooks, V.A., Ormond, M. ve Jin, K.N., (2017). Reflections on 'Medical Tourism' from the 2016 Global Healthcare Policy and Management Forum. *BMC Proceedings*, 11(8), 6. <https://doi.org/10.1186/s12919-017-0075-8>
- Çakır, H.M., (2018). Türkiye'de Alternatif Turizm Gelişmesi Açısından Devlet Teşviklerinin Değerlendirilmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 171-190.
- Çetinkaya, T., ve Zengin, B., (2009). Yaşlı Bakımı ve Turizm. *Panel Bildiri Kitabı*; 172-8.
- Dalkıran, G.B., (2017). Bir Sağlık Turizmi Destinasyonu Olarak Trakya Bölgesi. *Social Sciences Research Journal*, 6(4), 162-178.
- Demir, M., (2020). Türkiye'de Sağlık Turizminin Gelişimi ve Ekonomik Etkileri. *Sağlık Ekonomisi Dergisi*, 12(3), 45-60.
- Demirel, T., ve Şahin, M., (2023). Sağlık Turizminin Türkiye Ekonomisine Katkıları. *Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 35(4), 312-318.
- Deniz, M., (2016). Türkiye Sağlık Turizmi Ve Seçilmiş Ülkelerle Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, B., ve Aslan, A., (2019). Türkiye'de Sağlık Turizminin Mevcut Durumu ve Ülke Ekonomisine Katkıları. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 391-420.
- Erdoğan H., ve Hiçyorulmaz E., (2018). Sağlık Turizminin Turizm Faaliyetleri İçerisindeki Yeri ve Önemi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 4(2), 122-132.
- Gönül, E., (2019). Medikal Turizm Kapsamında Didim'e Gelen Dental Turistler Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gümüş, S., ve Polat, N., (2012). *Sağlık Turizminde Pazarlama Değişkenlerine Bir Bakış ve İstanbul Örneği*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Işık, S., Kaya, M., ve Gürkan, E., (2021). Sağlık Turizminin Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği. *Turizm ve Ekonomi Dergisi*, 9(2), 210-225.
- İçöz, O., (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (Tıbbi) Turizm ve Türkiye'nin Olanakları. *Journal of Yasar University*, 4(14), 2257-2279.
- Kantar, G., ve Işık, E., (2014). Türkiye'de Sağlık Turizmi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 1(1), 15-20.
- Kara, N., (2022). Sağlık Turizmi ve Bölgesel Kalkınma. *Kalkınma Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 105-121.
- Karababa, A., (2017). Türkiye'de Sağlık Turizminin Ekonomik Yönü. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 68.
- Katircioğlu, S., (2009). Turizmin Ekonomik Potansiyeli ve Sağlık Turizmi. *Uluslararası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 101-115.
- Kaymaz, Ç., (2018). 2010 Sonrasında Türkiye'de Sağlık Turizmi'nin Gelişimi, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılavuz, E., (2018). Medical Tourism Competition: The Case of Turkey. *International Journal of Health Management and Tourism*, 3(1), 42-58.
- Kılıçlar, A., Aysen, E., ve Küçükergin, F., (2017). Demografik Değişimlerin Turizm Türleri Üzerindeki Belirleyici Etkisi: Üçüncü Yaş Turizmi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (2), 80-100.
- Kılınç, İ., (2017). Sağlık Turizmi ve Türkiye'nin Bu Alandaki Potansiyeli. *Turizm ve Sağlık Dergisi*, 5(2), 45-58.
- Kuş, S., (2022). Küresel Sağlık Turizmi Pazarının Büyüme Tahminleri. *Uluslararası Ekonomi ve Sağlık Politikaları Dergisi*, 14(4), 210-225.
- Kuşat, N., ve Esen, E., (2022). Sağlık Turizmi Perspektifinden Türk Sağlık Sektörü Rekabet Gücü. *International Journal of Global Tourism Research*, 6(1), 38-39.
- Lee, C., (2008). Tourism and Economic Growth: The Case of Singapore. *Regional and Sectoral Economic Studies*, 8(1), 20-32.
- Lunt, N., Smith, R.D., Exworthy, M., Green, S.T., Horsfall, D.G., & Mannion, R., (2011). Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A Scoping Review. OECD.
- Muzaffar, F., ve Hussain, I., (2007). Medical Tourism: Are We Ready to Take the Challenge. *Journal of Pakistan Association of Dermatologists*, 17(4), 217.
- Özkan, M.E., (2019). Sağlık Turizmi Kapsamında Türkiye'nin Medikal Turizm Potansiyeline Yönelik Bir Değerlendirme. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 50-64.
- Özsarı, S.H., ve Karatana, Ö., (2013). Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu. *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 24(2), 136-144.
- Öztürk, A., (2021). Sağlık Turizmi ve Popüler Destinasyonlar. *Sağlık Turizmi Çalışmaları*, 7(1), 18-30.
- Poongodi, P., (2020). Health Tourism—An Emerging Service Package in India. *Int J Approx Reason*, 1-3. doi:10.36106/ijar/8210603
- Sarı, G., (2023). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Potansiyeli ve Geleceği. *Turizm ve Sağlık Dergisi*, 11(2), 88-101.
- Seyidoğlu, H., (2013). *Ekonomi: Teori ve Politika*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sezgin, S., (2021). Türkiye'de Sağlık Turizminin Uluslararası Pazarlama Temelinde İncelenmesi. *Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi*, 1(1), 31-53.

- Soysal, A., (2017). Sağlık Turizmi: Tehdit ve Fırsatlar Bağlamında Türkiye Açısından Bir Durum Değerlendirmesi. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 169-187.
- Sözeri, P., (2020). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Sağlık Çalışanlarının Sağlık Turizmi Algılarının Değerlendirilmesi: Özel Hastaneler Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Şahin, U.Ö., ve Şahin, M., (2018). Türkiye'de Sağlık Turizminin Potansiyeli ve Geleceği: SWOT Analizi. *Journal of Awareness*, 3(5), 287-300.
- Şengül, H., ve Bulut, A., (2019). Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye'de Termal Turizm; Bir SWOT Analizi Çalışması. *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*, 4(1), 55-70.
- "T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı", (2020). <https://www.ktb.gov.tr/> 05.05.2025.
- Tarınç, A., (2019). Alternatif Turizm Çeşitliliği Kazandırmak Amacı ile Gönüllü Turizm: Türkiye Uygulaması, (Yayımlanmamış) Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tengilimoğlu, D., ve Kahraman, Ö., (2013). *Dünyada ve Türkiye'de Medikal Turizm*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Tontuş, H.Ö., (2016). *Sağlık Turizmi Nedir*. Ankara: Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu (SATURK) Yayınları.
- Tutar, F., ve Kılınç, N., (2007). Türkiye'nin Sağlık Sektöründeki Ekonomik Gelişmişlik Potansiyeli ve Farklı Ülke Örnekleriyle Mukayesesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 31.
- "Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri", (2023). <https://www.tuik.gov.tr> 05.05.2025.
- Tütüncü, Ö., Kiremitçi, İ., ve Çalışkan, U., (2011). Sağlık Turizmi, Güven ve Kalite. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 91-93.
- "USHAŞ Sağlık Turizmi Verileri", (2024). <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/> 07.05.2025
- Uysal, Ş.F., ve Şahin, G., (2018). Sağlık Turizmi ve Türkiye'nin Yükselen Potansiyeli. *Sağlık Turizmi Dergisi*, 10(1), 34-50.
- Yeşil, S., (2018). Kamu Ve Özel Hastanelerin Medikal Turizm Hizmetlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz S., Sarıaydın İ., ve Sönel T., (2020). İngiltere'nin Özelinde Türkiye'nin Sağlık Turizmi Fırsatları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 74-85.
- Yılmaz, H., (2023). Sağlık Turizmi ve Ekonomik Etkileri. *Sağlık Yönetimi ve Politikası Dergisi*, 22(3), 135-150.
- Yorulmaz, M., ve Söyler, S., (2020). Sağlık Turizmi SWOT Analizi: Adana İli Örneği. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(2), 217-230.
- Zengingönül, O., Emeç, H., İyilikçi, D.E., ve Bingöl, P., (2012). "Sağlık Turizmi: İstanbul'a Yönelik Bir Değerlendirme", <https://www.ekonomistler.org.tr/> 07.05.2025

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****DEVELOPMENT OF HEALTH TOURISM IN TURKEY AND THE WORLD: A
COMPILATION IN THE CONTEXT OF SOCIAL SCIENCES**

Introduction and Research Purpose: Health tourism has become one of the fastest-growing and strategically significant sectors worldwide. Globalization, rising healthcare costs, aging populations, and the increasing tendency of individuals to seek medical services abroad have contributed to the development of this sector. The aim of this study is to provide a literature-based evaluation of current research on health tourism, with a focus on Turkey's position, potential, and challenges in this field. The study seeks to answer the following questions: What are the key dynamics of global health tourism? What is Turkey's role in this sector? What are its strengths, weaknesses, and future opportunities? Given the economic and social significance of health tourism, this study aims to offer a comprehensive overview and guidance for strategic development.

Literature Review: Health tourism encompasses a multidisciplinary perspective, including medicine, economics, tourism, public policy, and social services. The literature frequently addresses tourists' motivations, countries' competitive advantages in the health tourism sector, and the economic impact of this industry. Studies have shown that countries like the USA, Germany, India, Thailand, and Turkey stand out in this field. Turkey has a competitive advantage due to its geographical location, qualified healthcare professionals, cultural richness, and cost-effective medical services. However, issues such as compliance with international standards, infrastructure inadequacies, and limited promotional efforts are also emphasized. This review analyzes existing studies thematically to identify gaps in the literature and offer suggestions for improving health tourism.

Methodology and Findings: This is a review article based on an analysis of scientific publications, official reports, and policy documents related to health tourism published between 2010 and 2024. Both national and international sources were examined to analyze the scope, current status, and development trends in health tourism. The findings reveal that health tourism can be categorized into medical tourism, thermal tourism, spa and wellness, and tourism for the elderly and disabled. Factors such as affordable treatment options, shorter waiting times, and high-quality healthcare services make developing countries attractive destinations. In the case of Turkey, strengths include accredited hospitals, experienced medical staff, and strong tourism infrastructure. However, weaknesses include poor data management, patient safety concerns, lack of integration with insurance systems, and insufficient digital promotion.

Conclusions and Recommendations: Based on the findings, it is concluded that Turkey must take certain strategic steps to play a more effective role in the global health tourism market. The literature indicates that Turkey has significant potential, particularly in medical and thermal tourism. Nevertheless, it is recommended that trust-building practices be increased, quality standards be improved, and digital promotional campaigns targeting specific countries be implemented. A limitation of the study is its restriction to publications from certain years. However, this review aims to serve as a valuable resource for both academics and practitioners in shaping health tourism policies and practices.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>		Dr. Öğretim Üyesi Abdülbeşir Ceylan		
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>		TÜRKİYE ve DÜNYA'DA SAĞLIK TURİZMİNİN GELİŞİMİ: SOSYAL BİLİMLER BAĞLAMINDA BİR DERLEME		
Tarih <i>Date</i>		06/05/2025		
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>		Derleme		
Yazarların Listesi / List of Authors				
Sıra No	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Dr. Öğretim Üyesi Abdülbeşir Ceylan	%100	Çıkar çatışması yoktur.	-